

Lek. Barbara Bikowska-Opalach

Analiza ekspresji β -kateniny i LLT1 w szpiczaku plazmocytowym

Rozprawa na stopień doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu
w dyscyplinie nauki medyczne

Promotor: Prof. dr hab. n med. Bogna Ziarkiewicz-Wróblewska

Katedra i Zakład Patomorfologii

Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Obrona rozprawy doktorskiej przed Radą Dyscypliny Nauk Medycznych
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Warszawa 2020

Bikowska-Opalach
Bogna Ziarkiewicz

Streszczenie

Wstęp

Szpiczak plazmocytowy (ang. *plasma cell myeloma*) stanowi około 1% ogółu nowotworów złośliwych na świecie. Istotą choroby jest wieloogniskowy rozrost klonalnych komórek plazmatycznych w szpiku kostnym, prowadzący do rozwoju szeregu objawów między innymi niedokrwistości, bólu kostnego oraz niewydolności nerek.

Mimo ogromnego postępu, jaki został poczyniony na przestrzeni ostatnich lat w zrozumieniu mechanizmów choroby i wprowadzeniu schematów postępowania, w codziennej praktyce wciąż spotyka się wątpliwości diagnostyczne i prognostyczne. Poszukiwanie nowych markerów pomocnych w różnicowaniu plazmocytów prawidłowych od nowotworowych oraz nowych czynników rokowniczych jest więc zagadnieniem aktualnym.

Na podstawie przeglądu literaturowego, wytypowano dwa białka, możliwe do oznaczenia w rutynowej praktyce, będące atrakcyjnymi kandydatami na nowe czynniki diagnostyczne i prognostyczne w szpiczaku plazmocytowym: β -kateninę i lektyno-podobny transkrypt 1 (ang. *lectin-like transcrip 1*, LLT1).

Cel pracy

Celem pracy było określenie ekspresji β -kateniny i LLT1 metodą immunohistochemiczną w plazmocytach prawidłowych i nowotworowych oraz zbadanie czy ocena ekspresji obu białek w trepanobiopsjach szpiku kostnego może być pomocna w diagnostyce szpiczaka plazmocytoowego oraz prognozowaniu przebiegu choroby.

Material i metody

Oceniono w sposób retrospektywny 93 trepanobiopsje szpiku kostnego pobrane od 80 chorych ze szpiczakiem plazmocytowym. Trzy grupy kontrolne stanowiło: 28 prawidłowych trepanobiopsji bez nacieku szpiczaka, 5 biopsji pozaszpikowych, zawierających nacieki nowotworowych plazmocytów i 6 biopsji tkanek bogatych w nienowotworowe plazmocyty.

Biopsje poddawano standardowemu postępowaniu histopatologicznemu, a następnie oceniano obraz morfologiczny szpiku w barwieniu podstawowym HE oraz ekspresję wybranych markerów immunohistochemicznych: CD138, CD56, cykliny D1, kappa, lambda oraz LLT1 i β -kateniny, zarówno jakościowo, jak i metodą półilościową, przy użyciu zmodyfikowanej skali IRS (ang. *Immuno-Reactive Score*) wg Remmele.

W grupie badanej przeprowadzono retrospektywną analizę danych klinicznych z uwzględnieniem szeregu parametrów dotyczących przebiegu choroby oraz stwierdzanych nieprawidłowości w badaniach dodatkowych.

W następnym etapie zbadano związek wybranych parametrów kliniczno-morfologicznych z ekspresją β -kateniny i LLT1.

Wyniki badań opracowano statystycznie za pomocą programu Statistica 13.3, używając testów statystycznych odpowiednich dla rodzaju danych źródłowych oraz celu analizy. Dla wszystkich zastosowanych testów przyjęto poziom istotności statystycznej wynoszący 0,05.

Wyniki

Immunohistochemicznie stwierdzono zróżnicowaną ekspresję β -kateniny i LLT1 w plazmocytach prawidłowych i nowotworowych. Ekspresja β -kateniny miała unikalną formę i prezentowała się jako agregaty cytoplazmatyczne położone w bezpośrednim sąsiedztwie jądra komórkowego. LLT1 wykazywało rozlaną ekspresję cytoplazmatyczną, w części przypadków dodatkowo obserwowano agregaty.

U 13 chorych zbadano dwie, różnoczasowo pobrane trepanobiopsje; stwierdzono, że ekspresja obu białek zmieniała się w czasie, choć zmiany te nie osiągnęły istotności statystycznej.

Nowotworowe plazmocyty tworzące nacieki pozaszpikowe charakteryzowały się tendencją do niższej ekspresji β -kateniny niż plazmocyty zlokalizowane w szpiku kostnym. Ekspresja LLT1 była porównywalna w biopsjach szpiku kostnego i naciekach pozaszpikowych.

Stwierdzono niewielkie różnice w ekspresji badanych białek pomiędzy plazmocydami prawidłowymi i nowotworowymi. W przypadku β -kateniny, poszczególne plazmocyty odczynowe znacznie bardziej niż plazmocyty monoklonalne różniły się między sobą intensywnością odczynu. W przypadku LLT1, plazmocyty odczynowe częściej niż nowotworowe zawierały agregaty cytoplazmatyczne. Różne rodzaje komórek szpiku kostnego również wykazywały ekspresję badanych białek – w przypadku LLT1 były to komórki linii granulocytarnej, w przypadku β -kateniny – megakariocyty i niedojrzałe komórki linii mieloidalnej.

W przypadkach z niską ekspresją β -kateniny stwierdzono gorszą odpowiedź na leczenie oraz zaobserwowano trend do krótszego przeżycia wolnego od progresji i przeżycia całkowitego. Niższą ekspresję β -kateniny stwierdzono też u chorych z plazmoblastyczną morfologią komórek nowotworowych i utratą ekspresji CD56.

Wyższa ekspresja LLT1 korelowała z wyższym stężeniem kreatyniny w surowicy oraz niższą liczbą erytrocytów w morfologii krwi. W przypadkach ze średnią i wysoką ekspresją LLT1 zaobserwowano trend do krótszego przeżycia całkowitego. Wyższą ekspresję LLT1 stwierdzono też u chorych z niedojrzałą i plazmoblastyczną morfologią komórek nowotworowych oraz tych, u których zastosowano już co najmniej 2 linie leczenia.

Wnioski

1. Stwierdzono zróżnicowaną ekspresję β -kateniny i LLT1 w plazmocytach nowotworowych i odczynowych, zarówno w szpiku kostnym jak i naciekach pozaszpikowych oraz w obrębie części prawidłowego utkania krwiotwórczego.
2. Nie stwierdzono przydatności oceny ekspresji β -kateniny i LLT1 w różnicowaniu zmian odczynowych i nowotworowych w naciekach plazmocytnych w szpiku kostnym ani w lokalizacjach pozaszpikowych.
3. Ocena ekspresji badanych białek wykazuje potencjał rokowniczy: niska ekspresja β -kateniny oraz wysoka ekspresja LLT1 wydają się być niekorzystnymi czynnikami prognostycznymi w szpiczaku plazmocytowym.